

Etik

Etik i kristendommen



Det dobbelte kærlighedsbud er centralt for den kristne opfattelse af, hvordan det er rigtigt at leve sit liv. Foto: Carl Bloch/Wikimedia Commons

25. maj 2005, kl. 14:15, opdateret 15. oktober 2019, kl. 14:53
Nanna Kinch

For en religiøs etik har forholdet til det guddommelige betydning for forholdet mellem mennesker. Dette gælder også den kristne etik, der blandt andet tager afsæt i buddet om næstekærlighed, arvesynden og K.E. Løgstrups etiske fordring

Etik er en filosofisk disciplin, der reflekterer over, hvad der er den rigtige, menneskelige handlemåde og livsførelse. Etikken handler derfor først og fremmest om forholdet mellem mennesker og ikke om forholdet mellem mennesker og det guddommelige.

Hvad er en kristen etik?

Det er vanskeligt at give et entydigt bud på, hvad kristen etik egentlig er. For nogle **kristne** (<https://www.religion.dk/kristendom>) er Bibelen en absolut autoritet, der indeholder svar på alle etiske dilemmaer. Nogle amerikanske kirker støtter f.eks. den moderne stat Israel, fordi Israel ifølge Det Gamle Testamente er jødernes retmæssige land.

Andre kristne mener, den enkelte må ransage sin egen samvittighed i lyset af overleveringen om Jesus. Jesu ord danner retningslinierne for, hvordan mennesker bør omgås hinanden, og med sit liv er han et forbillede for, hvad det for kristne vil sige at gøre det gode.

Andre igen mener nok at Bibelen indeholder vejledning i den rette handling, men at den skal fortolkes, før den giver mening. Og andre søger præstens eller pavens vejledning for at finde

frem til, hvad der er det rette.

De kristnes syn på kristen etik afhænger altså af, hvilken status henholdsvis Bibelen og den kirkelige tradition har for dem. Dog vil de fleste kristne tillægge især Det Nye Testamente og overleveringen om Jesus stor betydning i afgørelsen af, hvad der er etisk rigtigt. Den følgende fremstilling af kristen etik er én, som langt de fleste danske og nordeuropæiske kristne vil være enige i.

Når Jesus i Det Nye Testamente fortæller om, hvordan kristne bør omgås Gud og mennesker, er det ikke formuleret som en modsætning til jødedommens lov, *Toraen*, men derimod præsenteret som en fortolkning af denne.

"Tro ikke, at jeg er kommet for at nedbryde loven eller profeterne. Jeg er ikke kommet for at nedbryde, men for at opfylde," siger Jesus i Bjergprædiken, Matthæusevangeliet, kapitel 5-7. Men Jesus sammenfatter denne lov i to bud: "Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele dit sind" og "Du skal elske din næste som dig selv", Matt 22,37-40.

Dette dobbelte kærlighedsbud er centralt for den kristne opfattelse af, hvordan det er rigtigt at leve sit liv. Det indeholder dels et opgør med lovreligionen, og dels en sidestilling af forholdet til Gud og forholdet til næsten. "Alt, hvad I har gjort mod en af disse mine mindste brødre, det har I gjort mod mig", siger Jesus i Matt 25,40. Den kristne opfattelse er altså den, at Jesus optræder i skikkelse af medmennesket, og at en handling mod medmennesket er en handling mod Gud. Dette betyder også, at forholdet til medmennesket er næsten lige så vigtigt som forholdet til Gud.

At elske sin næste

Budet om at elske sin næste betyder, at man som kristen har pligt til at hjælpe det medmenneske, man møder, der har brug for hjælp. I lignelsen om den barmhjertige samaritaner i Luk 10,25-37 fortæller Jesus om, hvordan "min næste" kan være en hvilken som helst person og ikke altid den, man umiddelbart kunne forvente.

Den tanke, at alle mennesker principielt kunne være "min næste" gør det til en etisk pligt for kristne at se en værdi i alle mennesker. Det Nye Testaments beretninger om, hvordan Jesus færdedes blandt samfundets udstødte og dem, som alle andre foragtede, danner her et forbillede for de kristne.

Men at elske sin næste betyder også ifølge Bjergprædikenen, at den kristne skal elske sine fjender og bede for dem. Når nogen slår, er løsningen ikke at sætte sig til modværge, men derimod at vende den anden kind til. Dette ideal om at tilsidesætte sig selv til fordel for sin næste er en central del af den kristne etik. Men også et ideal, der repræsenterer en meget radikal tolkning af budet om at elske sin næste, ikke blot *som sig selv* men snarere *frem for sig selv*.

Den kristne etik er da også ofte blevet kritiseret for at være så radikal, at den er umulig at efterleve i praksis. Hvordan kan man overleve, hvis man altid skal vende den anden kind til? Det kan ikke lade sig gøre - med mindre selvfølgelig, at alle gør det.

Men selvom det at elske sin næste er principielt umuligt at efterleve, gælder budet stadigvæk. Det er nemlig centralt for kristendommen at den perfekte efterlevelse af Guds bud er umulig. Mennesket er nemlig på grund af arvesynden fuldt af fejl og mangler.

Arvesynden

Dogmet om arvesynden er udviklet af kirkefaderen Augustin i 400-tallet. Den grundlæggende tanke er, at mennesket siden Adam og Evas syndefald i tidernes morgen har en medfødt syndighed, der går i arv gennem generationerne. I forhold til Gud betyder dette, at mennesket ifølge Augustin er fuldstændig overladt til Guds nåde og den frelse, der kommer gennem Jesus.

I forhold til medmennesket betyder det, at den etisk rigtige handling udspringer af en bevidsthed om menneskets syndige tilstand - syndsbevidsthed. "Hvorfor ser du splinten i din broders øje, men lægger ikke mærke til bjælken i dit eget øje?? siger Jesus i Bjergprædikenen. Kristne betragter det altså som etisk forkert for det enkelte menneske at tro sig selv mere syndfri end andre.

Det principielt umulige i at være syndfri kommer også til udtryk i Bjergprædikenen, hvor Jesus sætter lighedstegn mellem den syndige handling og tanken om den syndige handling. Den kristne etik er derfor en sindelagsetik, hvor sindelaget, dvs. intentionen bag en handling, er afgørende for, om handlingen er rigtig eller forkert.

Dogmet om arvesynden bliver dog modsagt af et andet synspunkt, som blandt andre kirkefaderen Pelagius (360-420) fremsatte. Han insisterede på, at mennesket har en fri vilje,

og at både den gode og den onde handling har sin rod i det enkelte menneske og ikke i den samlede menneskeheds natur.

Ifølge Pelagius har menneskets afgørelse altså betydning for frelsen, mens Guds nåde ligger i det, at mennesket har fået den fri vilje til at vælge det gode. Her går en generel skillelinie i diskussionen om kristen etik. Kan mennesket ved Guds vejledning og egne valg blive stadigt bedre og ædlere, eller er mennesket fanget i synden og de onde gerninger?

Reformatoren Martin Luther (1483-1546) lagde stor vægt på arvesynden og læren om, at alle mennesker principielt er lige syndige. Ifølge Luthers teologi kan det enkelte menneske altså ikke forbedre sig rent moralsk.

I den katolske tradition er der derimod større optimisme med hensyn til det enkelte menneskes mulighed for at blive bedre. De katolske helgener er for eksempel mennesker, der har levet så rigtigt og godt et liv, at de har opnået halvvejs guddommelig status. Også mange protestantiske retninger har en forestilling om, at det enkelte menneske gennem gode og fromme gerninger kan forbedre sig og derved nærme sig Gud.

Den etiske fordring

En moderne udlægning af det etiske indhold i kristendommen er formuleret af den danske filosof Knud Ejler Løgstrup (1905-1984).

Løgstrups pointe er, at budet om næstekærlighed egentlig ikke er specifikt kristent. Det udspringer derimod af livet selv som noget, der er større end det enkelte menneske. Fordi livet er noget, det enkelte menneske har fået givet, har mennesket også en pligt til at lade livet udfolde sig. Denne udfoldelse sker overalt, hvor mennesker mødes i spontan åbenhed og tillid. Netop den spontane og naturlige tillid mellem mennesker - *de suveræne livsytringer* - går altid forud for mistilliden.

Det betyder, at der ligger en fordring i selve livet - *den etiske fordring*, som Løgstrup kalder den - om ikke at misbruge denne tillid. Hver gang vi står over for et andet menneske, holder vi noget af dette menneskes skæbne i vor hånd og er med til at afgøre om dette menneskes liv mislykkes eller lykkes. Her siger den etiske fordring, at man skal omgås hinanden i åbenhed, tillid og kærlighed, for at livet skal lykkes.

Løgstrup er fra kristen side blevet kritiseret for med sin etik at have amputeret Gud og Kristus fra kristendommen, og have gjort den til ren humanisme. Mange kristne - specielt

udenfor Europa - vil derfor mene, at Løgstrups etik intet har med kristendom at gøre, men derimod er udtryk for en moderne, vestlig og sekulariseret tænkemåde.

Her skal man være opmærksom på, at skellet mellem religiøs og sekulær etik er vanskeligt at drage præcist. Særligt med hensyn til kristen etik er der et vist sammenfald, fordi den vestlige, filosofiske tradition har udviklet sig i et parløb med den kristne kulturhistorie og dennes opfattelse af godt og ondt, rigtigt og forkert.